
DOKUMENTY A MATERIÁLY

LETECKÁ HAVÁRIA NA ZADNOM GERLACHU V HLÁSENIACH LETECKÉHO NÁHRADNÉHO PLUKU 4

PETER ŠUMICHRASŤ

ŠUMICHRASŤ, P.: Aircraft Accident at Zadný Gerlach. Reports of the 4th Replacement Aviation Regiment. *Vojenská história*, 2, 18, 2014, pp 101 - 125, Bratislava.

Author presents the hitherto unpublished file of archival documents deposited in the Military Historical Archive Bratislava regarding one of the most tragic aircraft accidents occurring in the Slovak territory during the World War II. The aircraft accident of the Soviet Douglas airliner occurred on October 9 1944 in High Tatras, resulting in more than twenty Soviet and Czechoslovak soldiers dead. On the autumn day, during the night flight under difficult weather conditions, the Soviet airliner crashed into the rocks of Zadný Gerlach. The aircrew should have provided air transfer for a 16-member skydiver group – members of the 2nd CS independent parachute troops – to the Tri Duby insurgent airport. Names of these heroes were included in the long list of victims of the most destructive war in the human history. However, they reached the place of their final rest as late as on July 8 1946, when their remains carried down from the majesty of Slovak mountains were buried with full military honours in the cemetery of the Gerlachov municipality.

Military History. Slovakia. World War II. Aircraft Accident of the Soviet Douglas Airliner in High Tatras.

Problematika leteckej podpory Slovenskému národnému povstaniu zo strany Spojencov a ZSSR patrí v československej, resp. českej a slovenskej historiografii aj v roku jeho sedemdesiateho výročia k neuzavretým kapitolám našej spoločnej vojenskej histórie. Doposiaľ sa v nej nachádzajú tzv. biele miesta, ktoré nám neumožňujú dať uspokojivé odpovede na celý rad odborných otázok.

Napriek tomu môžeme konštatovať, že dlhoročným výskumom relevantných dokumentov, získaných predovšetkým v českých a slovenských archívoch, v menšej miere v sovietskych, resp. ruských špecializovaných archívoch, sa podarilo profesionálnym historikom, pamätníkom, ale aj amatérskym nadšencom leteckej histórie priblížiť širokej verejnosti nielen základné informácie o tejto zaujímavej problematike, ale tiež aspoň čiastočne „vrátiť“ zabudnuté mená a tváre mnohým neznámym letcom a vojakom, ktorí v letných a jesenných mesiacoch vojnového roku 1944 plnili neľahké úlohy spojené s presunom vojenského personálu, výzbroje, munície, výstroje, ako aj ostatného materiálu na územie Slovenska, ktoré bolo ovládané povstalcami, resp. sa chystali zapojiť do boja proti fašistom a ich domácim prisluhovačom na území obnoveného Československa.¹

¹ Problematika sovietskeho leteckého, resp. vzdušného mosta bola rozpracovaná aj v týchto prácach: ŠÁDA, Miroslav –

Vzhľadom na obsah prezentovaného historického dokumentu, sa v úvodnom slove nevenujem anglo-americkéj leteckej pomoci Slovenskému národnému povstaniu, ako ani presunom vojenského personálu, výbroje, munície, výstroje či ostatného materiálu na územie ovládané slovenskými povstalcami, ktoré zabezpečovalo sovietske letectvo d'alekého doletu. Svoju pozornosť som položil na „letecký most“, ktorý „postavili“ za účelom leteckého presunu 2. čs. samostatnej paradesantnej brigády² letecké jednotky 5. leteckého „Oreľského“ zboru d'alekého doletu³ genpor. let. Ivana Vasilieviča Georgijeva. Do bojovej zostavy tohto leteckého zboru patrili 53. letecká „Stalingradská“ divízia d'alekého doletu genmjr. let. Vasilija Ivanoviča Labudeva, s 1. gardovým leteckým „Brjanskym“ plukom d'alekého doletu gard. pplk. let. Vasilija Petroviča Filina, 23. gardovým leteckým „Belgorodským“ plukom d'alekého doletu gard. mjr. Grigorija Aleksejeviča Šamrajeva a 336. leteckým plukom d'alekého doletu pplk. let. Davida Michajloviča Ravičova a 54. letecká „Oreľská“ divízia d'alekého doletu genmjr. let. Vasilija Antonoviča Ščelkina, pod ktorého velenie patrili 7. gardový letecký „Gatčinskij“ pluk d'alekého doletu gard. pplk. let. Borisa Grigorjeviča Jezerského, 29. gardový letecký „Krasnoseľskij“ pluk d'alekého doletu pplk. let. Nikolaja Grigorieviča Afonina a 340. letecký pluk d'alekého doletu pplk. let. Fjodora Fjodoroviča Stepanova.⁴

Tieto sovietske letecké jednotky mali vo svojom leteckom parku nielen dvojmotorové lietadlá typu Lisunov Li-2, ale aj dvojmotorové Douglasy C-47, ktoré počas presunu 2. čs. samostatnej paradesantnej brigády na Slovensko pilotovalo 127 vybraných najskúsenejších leteckých posádok. Podľa dochovaných dobových dokumentov, predovšetkým rozkazu veliteľa 5. leteckého „Oreľského“ zboru d'alekého doletu č. 20, je zrejmé, že presun a vysadenie 2. čs. samostatnej paradesantnej brigády s osobnými zbraňami, guľometmi, mínometmi kalibra 50, 80 a 120 mm, delami kalibra 45 a 76 mm, protitankovými puškami, protilietadlovými delami a terénnymi automobilmi Willys na letisko Tri Duby sa mal realizovať v období od 16. do 22. septembra 1944. V tomto rozkaze veliteľ zboru určil aj maximálne zaťaženie pre jedno lietadlo typu Lisunov Li-2, ktoré činilo 18 vojakov s osobnými zbraňami, resp. 1 500 – 1 700 kg nákladu. Letecký prevoz automobilovej techniky a ťažkých zbraní 2. čs. samostatnej paradesantnej brigády sa mal uskutočniť výhradne dvojmotorovými lietadlami typu Douglas C-47. O tom, že velenie 5. leteckého „Oreľského“ zboru d'alekého doletu tejto úlohe venovalo patričnú pozornosť, svedčí aj skutočnosť, že veliteľ zboru poveril plk. let. B. F. Čirskova úlohou hlavného organizátora sovietskeho leteckého mosta na povstaleckom letisku Tri Duby, zodpovedného za bezpečné pristátie a vysadenie 2. čs. samostatnej paradesantnej brigády aj s výbrojou, výstrojom a ostatným materiálom, vrátane organizovania nočných štartov sovietskych „furmanov“ z letiska Tri Duby.⁵

KRÁTKY, Karel – BERÁNEK, Jan. *Za svobodu Československa / Sv. 2, Kapitoly z dějin československé jednotky v SSSR za druhé světové války*. Praha : Naše vojsko, 1961; SLAVKOVSKÝ, Dušan. *Vo vzduchu i na zemi*. Bratislava : Obzor, 1969; STANISLAV, Ján – RAJNINEC, Juraj. *Povstalecké a spojenecké letectvo v SNP*. Bratislava : ÚRSZP, 1989; STANISLAV, Ján – KLABNÍK, Viliam. *Slovenské letectvo 1944-1945*. 3. diel. Bratislava : Magnet Press, 2004. ISBN-80-89169-00-7; GOLOVANOV, Aleksander, Jevgenjevič. *Dal'naja bombardovočnaja...* Del'ta NB, 2004. In http://militera.lib.ru/memo/russian/golovanov_ae/index.html; SERGEJENKO, Anatolij Michajlovič. *Kurs – aerodrom „Tri duba“*. Belgorod : Konstanta, 2010. In http://militera.lib.ru/research/sergienko_am05/index.html; STANISLAV, Ján – ŠVACHO, Jaroslav. *Povstalecké nebo. Insurgent Sky*. Banská Bystrica : Klub priateľov Múzea Slovenského národného povstania, 2013. ISBN 978-80-89514-22-9.

² K histórii vzniku a činnosti 2. čs. samostatnej paradesantnej brigády v ZSSR pozri napr.: *Vojenské dejiny Československa. IV. díl (1939-1945)*. Kol. aut. Praha : Naše vojsko, 1988; CSÉFALVAY, František a kol. *Vojenské dejiny Slovenska. V. zväzok (1939-1945)*. Bratislava : Magnet Press Slovakia v spolupráci s Vojenským historickým ústavom Bratislava, 2008. ISBN 978-80-89169-16-0.

³ Čestný názov „Oreľský“ obdržal na základe rozkazu ľudového komisára obrany č. 0137 z 27. mája 1944.

⁵ STANISLAV, KLABNÍK, Slovenské letectvo, ref. 1, s. 176.

V súvislosti s plánovaným termínom presunu 2. čs. samostatnej paradesantnej brigády na Slovensko a dátumom jeho konečnej realizácie treba zdôrazniť, že sa neuskutočnil podľa pôvodného plánu, a to z niekoľkých podstatných dôvodov: reorganizácia, doplnenie a odchod príslušníkov brigády po nasadení v ťažkých bojoch na Karpatoch, návšteva čs. vládnej delegácie v Krošcienku spojená s vyznamenaním príslušníkov brigády, zhoršenie poveternostných podmienok na letovej trase a v mieste pristátia lietadiel.

Z vyššie uvedených dôvodov sa „otvorenie“ leteckého mosta za účelom presunu príslušníkov 2. čs. samostatnej paradesantnej brigády a ich výzbroje, výstroje a materiálu uskutočnilo až v noci z 25. na 26. septembra 1944, keď z letiska Krosno vyštartovalo 50 lietadiel Lisunov Li-2 z 23. gardového leteckého „Belgorodského“ pluku ďalekého doletu a 336. leteckého pluku ďalekého doletu 5. leteckého „Orelského“ zboru ďalekého doletu. Na palubách dvojmotorových sovietskych lietadiel sa presúvala prvá časť brigády tvorená 95 príslušníkmi zabezpečovacích jednotiek, ktoré mali za úlohu zabezpečiť činnosť veliteľa brigády a jeho štábu pred príchodom bojových útvarov. Z počtu 50 lietadiel, ktoré vzlietli cez vyššie uvedenú noc z krosnianskeho letiska, len 13 z nich pristálo na Slovensku a 37 sa muselo vrátiť pre veľmi zlú viditeľnosť nad letiskom Tri Duby na materskú leteckú základňu.⁶

Nepriaznivé počasie s hustými hmlami, ktoré prevládalo koncom septembra a začiatkom októbra 1944 na letovej trase a v cieľovom priestore sovietskych furmanov, prerušilo nádejne sa rozbiehajúci letecký presun až do 6. októbra 1944, keď pluky 5. leteckého „Orelského“ zboru ďalekého doletu opäť obnovili letecký most.⁷ Presun príslušníkov 2. čs. samostatnej paradesantnej brigády sa teda neúmerne pretiahol a prakticky sa skončil až 19. októbra 1944.

Podľa sovietskych prameňov možno konštatovať, že 5. letecký „Orelský“ zbor ďalekého doletu vykonal od 17. septembra – 24. októbra 1944 dovedna 567 letov, z ktorých až 349 bolo hodnotených ako úspešných. Pri nich dopravili na letisko Tri Duby 2 074 osôb a 351 000 kg materiálu. Naopak, zo Slovenska letecky presunuli 818 osôb, z toho 698 ranených.⁸

V súvislosti s úspešnosťou leteckého mosta treba zdôrazniť, že počas septembra a októbra 1944 došlo aj k viacerým leteckým haváriám sovietskych lietadiel, ktorých dôvodom bolo dlhodobo pretrvávajúce nepriaznivé počasie, obmedzené manévrovacie možnosti leteckých posádok v úzkom venci stredoslovenských horstiev v cieľovom priestore povstaleckého letiska Tri Duby, živá operačná činnosť nemeckých nočných stíhačov v priestore priletových a odletových trás sovietskych lietadiel, ako aj sporadické nočné bombardovacie nálety nepriateľského letectva na letisko Tri Duby.⁹ V neposlednej miere aj strata orientácie posádok pri vynútených zmenách letových kurzov, resp. ich úsilie i za ťažkých meteorologických podmienok pristáť a vyložiť potrebný vojenský materiál či presunúť živú silu – príslušníkov 2. čs. samostatnej paradesantnej brigády na miesto ich určenia. Uvedené faktory sa podieľali na pomerne značných ľudských a materiálových stratách sovietskeho letectva ďalekého doletu a 2. čs. samostatnej paradesantnej brigády, a to aj zranených povstaleckých bojovníkov odsúvaných na liečenie do sovietskych vojenských nemocníc nachádzajúcich sa v zázemí.¹⁰

⁶ Podľa českého historika V. Kameníka pristálo na povstaleckom letisku Tri Duby pri prvom lete s príslušníkmi 2. čs. paradesantnej brigády až 14 sovietskych lietadiel. Pozri: KAMENÍK, Václav. Lety čs. parabrígy na pomoc Slovenskému národnému povstaniu. In <http://www.historickykaleidoskop.cz/3-2010/lety-cs.-parabrigady-na-pomoc-slovenskemu-narodnemu-povstani.html>.

⁷ STANISLAV, RAJNINEC, Povstalecké, ref. 1, s. 79.

⁸ KAMENÍK, ref. 6.

⁹ Pozri: „Letové trasy.“, ref. 1, s. 312.

¹⁰ Zoznamy strát sovietskych lietadiel, ktoré sa zúčastnili na „vybudovaní“ leteckého mosta na pomoc Slovenskému národnému povstaniu nájdeme v prácach československých, českých a slovenských autorov. Jedným z posledných je „Záznam strát sovietskych letcov a 2. čs. samostatnej paradesantnej brigády pri leteckej preprave (od 27. 9. do 24. 10. 1944)“, ktorý spracoval český historik Václav Kameník, a to na základe výsledkov dlhoročného výskumu

* * *

V bratislavskom Vojenskom historickom archíve sa vo fonde 1489 – Vysoká vojenská technická škola Liptovský Mikuláš nachádza kópia doposiaľ nepublikovaného dobového dokumentu z 3. septembra 1946, ktorého obsah nám približuje okolnosti tragickej havárie sovietskeho lietadla na Zadnom Gerlachu.¹¹

Pplk. let. Karol Sojček, veliteľ leteckého náhradného pluku 4, v tomto spise predkladá brig. gen. Vladimírovi Prikrylovi, v tom čase veliteľovi výcvikového strediska čs. brannej moci v Miloviciach a bývalému veliteľovi 2. čs. samostatnej paradasantnej brigády, informáciu o vyšetrení, znesení a pochovaní obetí leteckej havárie sovietskeho vojenského lietadla.

Prepis dochovaného dobového dokumentu uverejňujeme v úplnom znení, v súlade s edičnými zásadami, a to v pôvodnej jazykovej a gramatickej úprave. Slová alebo ich časti, ktoré nedávajú zmysel, alebo sú skomolené, sme označili (!). Slová alebo ich časti, ktoré pri ich prepise zjavne vypadli, dávame do hranatých zátvoriek [...].

Dokument č. 1

Letecký náhradný pluk 4
ve l i t e ľ s t v o

Čj.: 1147 Dôv. 1946

Vec: Havária lietadla Douglas¹²
vo V. Tatrách, relácia –
predloženie.

Prílohy: 7 + 36 foto.

Poprad 3. september 1946.

Dôverné!

Pán
brig. gen. Vladimír Prikryl¹³,
veliteľ výcvik. strediska,¹⁴

M i l o v i c e u Prahy.

známeho slovenského leteckého nadšenca Stanislava Bursu. Z vykazovaných sedemnástich stratených lietadiel boli štyri zostrelené nemeckými nočnými stíhačmi, päť havarovalo následkom poškodení spôsobených nepriateľskými stíhačmi a jeden po zásahu nepriateľskej protiletadlovej obrany. Ďalšie tri sovietske lietadla havarovali po strate orientácie, tri pri pristáti a jedno pre poruchu výškomeru. Pozri: KAMENÍK, ref. 6.; tiež SERGEJENKO, ref. 1, s. 441-442.

¹¹ VHA Bratislava, f. 1489, VVTŠ Liptovský Mikuláš, šk. 1.

¹² Douglas C-47. Americké dvojmotorové transportné lietadlo bolo do ZSSR dodávané USA na základe tzv. amerického zákona o pôžičke a prenájme z 11. marca 1941. Do ZSSR bolo na základe Lend-Lease, ktorý pre neho platil od novembra 1941, dodaných 34 miliónov vojenských uniforiem, 15 miliónov párov topánok, 350 000 ton výbušnín, 3 milióny ton nafty, 4,5 miliónov ton potravín, 12 000 železničných vagónov, 1 860 lokomotív, 375 000 nákladných automobilov, 50 000 džípov, 18 000 stíhacích a bombardovacích lietadiel a 15 000 leteckých motorov. Pozri napr.: CROWLEY, Leo T. „Lend-Lease“ in *Yust, Walter, ed. 10 Eventful Years*. Chicago: E.B. Inc, 1947, s. 858-860; NOLAN, C. J. *The Concise Encyclopedia of World War II*. Two Volumes. Greenwood, Santa Barbara, 2010, s. 666-667.

¹³ PŘIKRYL, Vladimír, nar. 3. 8. 1895 Horní Studynky, okr. Zábřeh, zomrel 13. 4. 1968 v Plzni. PŘIKRYL, Vladimír. *Pokračujte v horách*. Praha 1947; BROD, Toman – ČEJKA, Eduard. *Na západní frontě*. Praha 1965; *Dejiny Slovenského národného povstania*. Encyklopédia odboj a SNP. Kol. aut. 5 zv.,

¹⁴ Správne „Veliteľstvo výcvikového tábora Milovice“.

Podľa Vášho ústneho rozkazu predkladám reláciu o vyšetrení, snesení a pochovaní 24 obetí havárie lietadla Douglas, ktorá sa stala v jeseni 1944 na západnej strane Zadného Gerlachu vo výške 2 630 m.¹⁵

Relácia obsahuje:

- a/ Súhrnnú zprávu.
- b/ Zprávu o leteckej nehode / : k č. 849 /dôv.1945-NT4LO:/.
- c/ Identifikáciu mŕtvol - “ -
- d/ Lekársky nález - “ -
- e/ Situačný náčrt havárie - “ -
- f/ Pohreb obetí - smernice / : č.602/ pos. 1946-PV Poprad:/.
- g/ Zvláštny posádkový rozkaz č. 1 zo dňa 27/7 1946-PV Poprad.

Prikladám ďalej: 20 fotografií 9 x1 2 a
16 fotografií 6 x 9.

Hlásim, že písomnú zprávu mám zpracovanú už dávno, avšak v jej odoslaní mi bránila skutočnosť, že som nemohol včas dostať potrebné fotografie. Neskorú predlohu zavinilo konečne aj moje ochorenie vyčerpanosťou, dôsledok čoho bola moja trojtýždňová dovolenka. Prosím o láskavé prepáčenie.

Dôverné

Veliteľ leteckého náhradného puku 4

pplk. let. Karol Sojček¹⁶
(vlastnoručný podpis)

Veliteľství výcvikového tábora Milovice
Došlo dne. 6. září 19 46
Č.j. 1720/dův. příl. 7+36 foto

Dokument č. 2

Letecký náhradný pluk 4 v e l i t e l ť s t v o

K čj.: 1090 Dôv. 1946

Dôverné!

S Ú H R N N Á Z P R Á V A

¹⁵ Podľa českého historika V. Kameníka sa letecká havária sovietskeho Douglasa C-47 na Zadnom Gerlachu mala odohrať 9. októbra 1944. Slovenský letecký historik Ján Stanislav vo svojich prácach, naopak, uvádza, že táto tragická letecká havária sa odohrala v noci zo 7. na 8. októbra 1944, resp. z 15. na 16. októbra 1944, keď lietadlo Douglas C-47 č. 18408 pre poruchu výškomera pri prelete Vysokých Tatier havarovalo na Zadnom Gerlachu. Porovnaj: KAMENÍK, ref. 6.; STANISLAV, KLABNÍK, Slovenské letectvo, ref. 1, s. 182-183.

¹⁶ SOJČEK, Karol (11. 11. 1902 Budapešť, Maďarsko – dátum a miesto úmrtia neznáme). Príslušník čs. brannej moci v rokoch 1921-1939, 1945-1946, 1947-1948 a slovenskej brannej moci v rokoch 1939-1945. K osudom K. Sojčeka pozri napr.: ŠUMICHRASŤ, Peter – KLABNÍK, Viliam. *Slovenské letectvo 1939 – 1944*. Bratislava 2000. ISBN 80-89169-00-7; ŠUMICHRASŤ, Peter. *Slovenské letectvo na východní frontě 1941 – 1943*. Cheb : Svět křídel, 2006. ISBN 80-86808-29-7; CSÉFALVAY, František a kol. *Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939-1945*.

o vyšetrení havárie lietadla Douglass na Zadnom Gerlachu 2 630m z jasene¹⁷ 1944, o identifikácií, o snesení a pochovaní 24 obetí.

Ú v o d :

Za slovenského národného povstania r. 1944 boli príslušníci 2.čs. paradasantnej brigády v SSSR prelietávaní na Slovensko sovietskymi lietadlami Douglas. Jedno z týchto lietadiel presne nezisteného dňa v septembri xxxx až novembri 1944 za letu v noci lebo za hmlu havarovalo na Zadnom Gerlachu 2 630m vo Vysokých Tatrách, pričom zahynulo 24 členov posádky.¹⁸

O havárii sa dozvedelo PV Poprad dňa 31. augusta 1945, ktorému to ohlásili zamestnanci firmy Svit, ktorí na výlete náhodou prišli na miesto nehody.

I. Vyšetrenie havárie a identifikácia obetí.

Vyšetrenie havárie vykonala 6členná komisia pod predsedníctvom pplk. let. S o j č e k Karola vo dňoch 10.-12.septembra 1945 za vedenia dvoch horolezeckých vodcov a za sprievodu 8 dobrovoľne sa prihlásivších vojakov Let. náhrad. pluku 4 z Popradu.

O tom prikladám odpis "Zprávy o let. nehode"
 "Identifikácie mŕtvol"
 "Lekárskeho nálezu" a
 "Náčrtok nehody lietadla", všetko k čj.849/Dôv.
 1945 vel. NT-4-LO.

II. Pokus o snesenie obetí v r. 1945.

Na základe vyšetrovacích spisov po složitých osobných a materiálnych prípravách bola zorganizovaná starostlivosťou Let.náhrad.pluku 4 v Poprade záchranná výprava, ktorá pod vedením kpt.šerm. A r t i m Vojtecha, VO 4 , za spolupráce členov Sboru tatranských horolezcov "James" a za účasti vojakov-dobrovoľníkov odobrala sa dňa 3. októbra 1945 na Sliezsky dom 1678m vo Veličskej doline východne Gerlachu, aby sniesla¹⁹ obeť havárie. Tejto záchrannej výprave po márných pokusoch dňa 4. a 5. októbra 1945 nepodarilo sa vykonať úlohu pre vysoký stav snehu a búrlivé počasie. V dôsledku toho snesenie obetí odložené bolo na letný čas r. 1946.

Zimného obdobia 1945/1946 bolo využité na zistenie príbuzných obetí havárie rozhlasom a novinovými výzvami.

Bratislava : *Vojenský historický ústav Bratislava*, 2013. s. 219-220. ISBN 978-80-89523-20-7; ŠUMICHRAST, Peter. „Takmer koniec vojenskej kariéry“ mjr. let. Karola Sojčeka. In *Vojenská história*, 2013, roč. 17, čís. 3. s. 110-135. ISSN 1335-3314.

¹⁷ Správne „jesene“.

¹⁸ Posádku havarovaného Douglassa C-47 tvorili nasledovní príslušníci sovietskeho vojenského letectva ďalekého doletu: por. let. Sergej Vasilijevič Jegorov – veliteľ lietadla, ppor. let. Ivan Filipovič Gladkij – 2. pilot, por. let. Georgij Vasilijevič Solodov – navigátor, por. let. Stepan Dmitrijevich Borodynja – palubný mechanik, serž. Viktor Trifimovič Petrov – radista - strelec a voj. Vladimír Petrovič Gorlov – letecký strelec. Pozri: In <http://www.webnoviny.sk/slovensko/neznami-vojaci-dostali-po-66-rokoch-men/197196-clanok.html>; <http://www.oslobodenie.wbl.sk/Vznik-novych-jednotiek.html>.

¹⁹ Správne "zniesla".

Dovolím si konštatovať, že hoci som na podzim²⁰ 1945 predložil niekoľko návrhov na uspokojenie rodičov a príbuzných obetí, pokiaľ ide o ich nároky na podporu či náhradu, nič nebolo uskutočnené. Predložil som ďalej návrh na odhalenie pamätnej dosky zahynulých obetí na Symbolickom cintoríne pod Ostervou pri Popradskom plese. Ani s tým nebolo hnuté. - Chápem, že sa tu narážalo jednak na finančné ťažkosti, jednak na okolnosť, že obeť neboli snesené a pochované, a teda nemohol byť tu k dispozícii úradný doklad, akým je "úmrtný list", ktorý k žiadosti o podporu je podľa predpisu nevyhnutelný. - Predsa však bolo tu treba veľkorysosti, aspoň v odhalení pamätnej dosky na Symbolickom cintoríne, lebo voj. správa bola už novinársky napádaná z nestarostlivosti o snesenie obetí a tiež príbuzní mne, predsedovi vyšetrojúcej komisie. – v naznačenom smere však bezmocnému orgánu voj. správy – podráž-

- 2 -

dene písali, že chcú svojho syna previezť domov, že chcú náhradu a pod. Iste to bolo tým, že vojenskou správou ani len psychologicky neboli príbuzní uspokojení, keď už to finančne nešlo.

III. Snesenie obetí vo dňoch 18. – 22. júla 1946.

Na môj návrh vel. 4. oblasti nariadilo snesenie obetí v dňoch 18.- 22. júla 1946. – Organizovaním výpravy záchrannej na snesenie obetí poverilo pplk. let. S o j č e k Karola, ktorý vo vedomí ťažkosti úlohy a potreby snesenia obetí a ich pochovania výpravu zorganizoval z odborníkov horolezcov. Záchr. výprava složená z troch príslušníkov vojska pod vedením kpt.šerm. Artim Vojtecha, 10 príslušníkov NB pod vedením škpt.NB Buchstabierer Ladislava, oblast. veliteľa NB v Levoči, z 3 príslušníkov fin. stráže, za spolupráce 6 členov Sboru záchr. služby na horách a Sboru tatr. horolezcov "James", pod vedením ústred. predsedu KSTL a náčelníka záchr. služby na horách Gustava Nedobrého, predsedu "Jamesu" škol. inšpektora Jozefa Šimku, a náčelníka Tatranskej záchr. služby pošt. taj. Oktaviána Krejčího, - súc zaistená proviantným, zdravotníckym a iným materiálom, dodaným voj. správou, ďalej za pomoci 22-člennej čaty vojska a za zdrav. dozoru dvoch lekárov – horolezcov MUDr. Anny Pivkovej a MUDr. Bercu (!) Okoličányho, vykonala túto úlohu takto:

Dňa 19. júla 1946 o 04.00 hod. odišla záchr. výprava v počte 26 osôb z Sliezskeho domu Velickou dolinou k Dlhému plesu – 1955m – odkiaľ po východ. svahu Gerlachovky horolezeckým výstupom dorazila o 10.30 hod. na Zad. Gerlach 2630m na miesto nehody. Ihneď započala s odpratávacími prácami ako balením pozostatkov obetí do vreciek a do vriec k tomu účelu pripravených. Ukladanie obetí do vriec bolo vykonané podľa príkazov pplk. Sojčeka, ktorý už r. 1945 očísloval obeť bľachovými číslami a teraz podľa identifikačného náčrtku zhotoveného r. 1945, prideloval na vrecia tie isté čísla ako mali²¹ obeť. Táto práca bola na pol hodiny prerušená veľkou búrkou a kamencom. Odpratávacie práce boli ukončené o 12.45 hod. Bolo zistených 24 obetí, ktoré boli osobitne uložené do 24 vriec a pripravené tak, aby mohli byť snášané i spúšťané dolu bralnými stenami. S touto prácou

²⁰ Správne „jeseň“.

²¹ Správne „mali“.

započali záchraníci o 13.00 hod. a bola vykonaná vo dvoch etapách: prvú etapu tvorilo snáňanie obetí s miesta havárie po západ. svahu Zad. Gerlachu nad spodnú časť Zad. Gerlachu, ktorá je neschodná a tvorí svislú bariéru; tu nastala druhá xxxx etapa záchr. práce a to spúšťanie obetí bralnou stenou na snehové polia Batizovskej doliny. Týmto bola najdôležitejšia a najťažšia práca prvého dňa ukončená o 18.00 hod. na snehových poliach.

Dňa 20/7 1946 bolo prikročené k odnášaní obetí so snehových polí Batizovskej doliny k turistickej magistrále pri Batizovskom plese – 1898m – a ďalej magistrálou k vozovej ceste, vedúcej zo Sliezskeho domu do Tatranskej Polianky. Túto prácu vykonali 20 členovia záchr. výpravy a 16 príslušníkov vojska, ktorí už predošlého dňa tvorili pomocnú čatu záchr. výpravy. Snáňanie obetí k vozovej ceste bolo ukončené dňa 21. júla 1946 pomocnou čatou vojska, lebo o 16.30 hod. dňa 20/7 1946 12 horolezcov-členov záchr. výpravy bolo odoslané na novú záchr. akciu.

I keď všetky bezpečnostné opatrenia so strany vedenia záchr. výpravy boli vykonané a všetci účastníci výpravy sú vycvičení horolezci, predsa len pri exponovanom výstupe na Zad. Gerlach prihodila sa malá nehoda. Následkom uvolnenia väčšieho balvana boli ľahšie poranení dvaja členovia výpravy: kpt. šerm. Vojtech Artim a MUDr. Okoličányi, ktorí sa vlastnou silou v sprievode dvoch členov výpravy vrátili späť na Sliežsky dom.

Obete havárie lietadla Douglas boli dňa 22. júla 1946 na povozoch odvezené do Tatr. Poljanky, kde boli ihneď uložené do truhliel.

IV. Pohreb obetí dňa 28. júla 1946.

Rozhodnutím MNO, že obete majú byť pochované v obci Gerlachov, poverilo VO 4 vykonaním vojenského pohrebu posádkového veliteľa v Poprade pplk.let. S o j č e k Karola. Pokiaľ ide o miesto pochovania, cirkevné obrady vyznaní rím.kat. a ev.a.v., truhly, vecne a pod., pohreb aranžoval pplk.duch. Anton

- 3 -

L e d n i c k ý, VO 4.

Hlásim, že ihneď po snesení obetí podal som “Úradnú zprávu o priebehu snesenia“ na VO 4, VLO 4 a Vel. VIII.sboru. Úradná zpráva je obsiahnutá v ods. III. tohto hlásenia.

Zároveň podľa dispozícií VO 4 vyrozumel som písomne zistených príbuzných obetí o snesení a pozval na pohreb. Za účelom zaistenia pozvania na pohreb aby pohreb dostal širší rámec, požiadal som písomne Čs.rozhlas v Bratislave a Košiciach, aby smernice k pohrebu /: priložené čj. 602/pos.1946 PV Poprad: / vysielali rozhlasom. Smernice tieto som tiež predložil na VO 4, VLO 4 a vel. VIII.sboru so žiadosťou o uverejnenie v novinách.

K samotnému pohrebu vydal som Zvláštny posádkový rozkaz zo dňa 27/7 1946, ktorý prikladám. K priebehu pohrebu hlásim:

Vojenský pohreb bol vykonaný podľa hlavy 8, časti IX, predp.A-I-1 od kostola na obecný cintorín v Gerlachove. Pri kostole na zástavami, vencami a čačinou ovenčenom katafalku za čestnej stráže bolo 24 obetí od 12.00 hod. vystavených. Tu sa odbavily od 16.00 hod. po príchode gen. Prikryla Vladimíra, gen. konzula SSSR v Bratislave p. Demjanova²² a pplk.gšst.²³ Polk Elemíra po zahranií smútočného chorálu cirkevné obrady oboch vierovyznaní, načo sa

²² N. V. DEMJANOV, generálny konzul ZSSR v Bratislave od leta 1946. Pozri napr. ČIERNA-LANTAYOVÁ, Dagmar. *Tradícia a dejiny. Vybrané otázky zo slovensko-maďarských a slovensko-ruských vzťahov (1934-1949)*.

pohnul mohutný smútočný sprievod nesením 24 rakví, každý štyrmi vojakmi, pri každej rakvi osobitný nosič krížika a venca, za pohyblivého špalieru vojska, keď vence reprezententov a príbuzných obetí boli nesené v čele sprievodu hromadne.-

Po príchode smútočného sprievodu na cintorín rakve boli položené nad jamy, vykopané na čestnom mieste v prostriedku cintorína v troch radoch po 8 jamách, čelom k Vysokým Tatrám. Tu sa vykonaly ešte krátke cirkevné obrady oboch vierovyznaní, načo povedali nad otvorenými hrobmi smútočné prejavy:

za MNO a štát. tajomníka Lichnera brig.gen. Vladimír Příklad,
gen.konzul v Bratislave p. Demjanov,
za SNR p.staviteľ Pšenička, člen SNR,
za VO 4 pplk.gšt. Elemír Polk,
v zast.p.gen. Ambruša pplk.let.Karol Sojček, pos.vel.v Poprade,
za ONV v Poprade p. riad. Chromčík a
za ústred. KSTL v Lipt.Sv.Mikuláša jej predseda p. Gustáv Nedobry.

Záverom za vojenské a civilné duchovenstvo prehovoril pplk.duch. Anton Lednický, ktorý sa rozlúčil s obeťami a poďakoval rodičom a príbuzným obetí.

Nakoniec rakvy boli²⁴ naraz spúšťané do jám za pocty čestnej roty a hrania štátnych hymien a hymien SSSR, čím uloženie obetí do matky zeme bolo ukončené.

Pohreb sa konal za krásneho letného počasia za prítomnosti početných vojenských a úradných deputácií [,] ako aj civ. obyvateľstva. Rodičia a príbuzní zahynulých, zúčastnení väčšinou na pohrebe, vyslovili svoje veľké uspokojenie nad vypravením pohrebu voj. správou. Pokiaľ ide o nimi vyslovené [prosby] o náhradu, podpory a pod. predkladám ich vo forme hlásení a návrhov na VO 4.

Z á v e r :

Akcia vyšetrovacej komisie a akcia záchranej výpravy a snesenie z roku 1945 a najmä akcia záchr. výpravy, ktorá sniesla obeť v r. 1946 bola nesmierne ťažká a zodpovedná.

S komisiou složenou zo 6 nehorolezcov, vedenou 2 horolezcami a sprevádzanou 8 vojakmi dobrovoľníkmi, vykonal som v dňoch 10.-12. septembra 1945 bez akéhokoľvek úrazu účastníkov, vyšetrenie príčiny havárie, identifikáciu obetí a zničenie na mieste nehody nájdenej munície trhacími náložkami.

Okolnosť, že pokus záchranej výpravy z 4. a 5.októbra 1945 o snesenie skončil bezúspešným návratom, bola zavinená októbrovým počasím, kedy vo vyšších polohách Vys. Tatier už pravidelne je stav snehu vysoký. Členovia tejto zachr. výpravy po 17 hodinovej ťažkej túre vrátili sa polozmrzlí o 23.30 hod. na Sliezsky dom. Nech mi je dovolené konštatovať, že výstup od Dlhého plesa – 1955m – tejto výpravy, kde aj bolo vyše 1m snehu, bol hazardom a zbytočným ohrozením bezpečnosti účastníkov výpravy.

- 4 -

Ako dôkaz ťažkostí podujatia snesenia obetí z 2630m výšky do výšky 2000m na snehové polia a morény je okolnosť, že záchrannú výpravu tohtoročnú absolvovalo 25 vycvičených horolezcov so mnou – nehorolezcom a pri všetkej opatrnosti došlo k dvom dosť vážnym

Bratislava : Historický ústav SAV, 2009, s. 250-252, s. 254. ISBN 978-80-970302-0-9.

²³ Správne „pplk. gšt.“.

²⁴ Správne „boli“.

úrazom pri výstupe.

V uznaní obetavosti členov záchranej výpravy dovoľujem si navrhnúť, /:keďže služobná cesta cez VO 4 je zdĺhavá:/, abyste p. generál ráčili na MNO dosiahnúť vyslovenie uznania a poďakovania:

Ústrediu KSTL v Lipt.Sv. Mikuláši,
Sboru tatranských horolezcov“ James“ v Sp.N.Vsi,
Hlav.vel. NB v Bratislave a
Oblast.vel. NB v Levoči a

ich členom za účinnú podporu voj.správy pri snesení obetí havárie.

Veliteľ leteckého náhradného puku 4
pplk. let. Karol Sojček
(vlastnoručný podpis)

Dokument č. 3

O d p i s !

Náhradné teleso 4. leteckej oblasti
veliteľstvo

K čís.: 849 / DôV. 1945

Zpráva o leteckej nehode

lietadla Douglas na Zadnom Gerlachu vo Vysokých Tatrách.

Podľa nariadenia VLO 4 čís.45.528/Dôv.let.1945 zo dňa 4.sept. 1945 komisia
v složení:

Predseda: pplk.let. S o j č e k Karol,
Pobočník a vedúci člen denníku výpravy: por.let. E r t l Móric,
Tech.člen: rt.d'sl. K o š t á l Mikuláš – VLO-4,
Lekár: MUDr. H o f m a n Ernest, okres.lekár, Poprad,
Pirotechnik: rtm.del. S n e ž i a r Štefan, peš.pl.7,
Fotograf: rt.v zál. P á l e š Juraj, Výcv. perut s fotoaparátom
a materiálom civ. fotografa Neumaistra,
Horolezecký vodca: práp-asp. P a v e l i c a Vojtech, frekventánt školy na dôst.
pech.v zál. Poprad,
Pomocník horolezeckého vodcu: strážmajster J. Messerschmidt, veliteľ
stanice NB, St.Smokovec.

Za sprievodu 8 vojakov NT4LO²⁵ dobrovoľne sa prihlásivších vykonala v dňoch 10.11

a 12.9.1945 komisionálne vyšetrenie príčiny príslušnosti a dáta lietadla, identifikáciu mrtvol a podáva toto hlásenie:

1./ Príslušnosť a dáta lietadla: Komisia zistila bezpečne, že ide o lietadlo sovietske podľa hviezdy na spodku ľavého krídla. Je to Douglas majúci na zadnej časti trupu číslo 18414808. Iné číslo nebolo zistené. Taktiež čísla motorov nebolo možné zistiť.

2./ Dátum nehody: nemožno ani svedecky ani nijak inak presne zistiť; podľa nájdeného soznamu 1.baterie del. oddielu [,] v ktorom je uvedené 16. mien veľmi pravdepodobne obetí havárie možno tvrdiť s istotou, že k havárii došlo po 21.9.1944, nakoľko toto dátum je na sozname uvedené. Ďalej však možno s dost' veľkou určitosťou tvrdiť, že k havárii došlo po 7.novembri 1944, keďže podľa akéhosi poľského záznamníku zvaného "Rachunki" nájdeného v koženej brašne vedľa mrtvoly číslo 8 [,] je na prvom liste zápis menoslovu 15. vojakov patriacich k 1.čate pod velením čat.K.J.Butyku.

Zápis je datovaný v Krosne dňa 5.11.1944. Na druhom liste je zápis " Horoltovna Jadwiga p. Krosno, Kroskienko Nižné Slanka /:nejasne čitateľné:/ No.235". Zápis je datovaný v Nižnom Kroštenku, dňa 7.11.1944.

3./ Miesto nehody: západný svah Zadného Gerlachu, ktorý je vysoký 2.530 m. Miesto havárie je 50 m od vrcholu.

4./ Poloha lietadla: Z lietadla zachovala svoj tvar len zadná časť trupu s kormidlami, ostatné časti, ako krídla, veľká časť trupu, podvozok a motory sú roztrieštené približne v priestore 150 m, pričom jeden motor je tak rozdrúzaný, že jednotlivé jeho válce sú ďaleko rozhodené v roklinách a aj iné súčiastky sú ďaleko na strmom svahu [,] ba i na východnom svahu Zadného Gerlachu.

5./ Poloha obetí: Znázorňuje náčrtok s uvedením hlavných súčiastok lietadla.

6./ Príčina a spôsob havárie: K havárii došlo pravdepodobne v noci, alebo za letu v oblakoch [,] pričom smer letu lietadla tesne pred haváriou bol asi juhovýchodný. Na 50 m severne od miesta havárie je hrebeň vedúci západne k Batizovskému Štítu /: 2.458 m: /. Súčiastkou

./.

- 2 -

lietadla, ktorá prvá vrazila do Zadného Gerlachu je nepochybne ľavé krídlo, ktoré pod koncom zachovalého trupu a chvostových kormidiel je harmonikovite vtisnuté na skaliská, pričom okrajový oblúk ľavého krídla je utrnutý a je medzi ľavým krídlom a hrebeňom Zadného Gerlachu k Batizovskému Štítu. Komisia je teda toho názoru, že lietadlo letiac vo výške asi 2.600 m vo smere juho-východnom vrazilo ľavým krídlom do hrebeňa Zadnýxx Gerlach – Batizovský Štít, načo krátkym oblúkom vľavo vrazilo do brál západného svahu Zadného Gerlachu, čím sa lietadlo, posádka i osadenstvo lietadla vejarovite roztrieštilo vpravo do predu a určite v zápätí roztrieštením pohonných hmot sa zapálilo a z veľkej časti zhorelo. Neúplné zhorenie xxxxxxxx spôsobili balvany a medzi nimi sa nachádzajúce rokliny a konečne aj do veľkého priestoru rozhodené súčiastky lietadla a osoby.

Či haváriu lietadla spôsobili poveternostné vplyvy²⁶, alebo navigačné chyby, komisia nemohla zistiť.

7./ Iné údaje zprávy o leteckej nehode / : pri vyšetovaní krátko po havárii

²⁵ Rozumej „Náhradné teleso 4. leteckej oblasti“.

²⁶ Správne „spôsobili poveternostné vplyvy“.

a nie v tak horskom teréne vystavenom veľkým poveternostným zmenám/ ako doterajšie používanie lietadla, druh letu, upínacie pásy²⁷, páka ku splynovaču, magnety, závesy krídel, kormidlá a podobne nemôže komisia zodpovedieť jednak pre veľký odstup od dáta nehody, ďalej pre enormné²⁸ zničenie a spálenie lietadla pri havárii a konečne pre dlhodobý vplyv tamojších poveternostných pomerov.

8./ Stav zranenia: osôb v lietadle sa nachádzajúcich udáva priložená zpráva lekára, člena komisie.

9./ Identifikovanie obetí: udáva osobitná príloha.

10./ Osobný majetok obetí: nebol nájdený²⁹ žiadny. Komisia zistila od tech. úradníka fy. Svit Ľudovíta Broža, ktorý nehodu hlásil na PV Poprad dňa 30-VIII. 1945³⁰ a od strážmajstra Messerschmidt Jána, veliteľa stanice NB v Starom Smokovci, že na mieste nehody chodili už prv najmä turisti z Poľska, ktorí pravdepodobne prekutávali obeť a je možné, že niečo sobrali, hoci požiar asi viac spálil. Dôkazom kutania rôznych ľudí je okolnosť, že niektoré osobné doklady boli najdené mimo mrtvoly. Pátranie v tomto smere považuje komisia za neučelné.

11./ Návrh komisie:

a./ Pokiaľ idexxo (!) získanie akéhokoľvek cenného materiálu z lietadla, komisia konštatuje, že lietadlo, je na 95% zničené a spálené. Bolo by možné z lietadla získať materiál ako hmotu, komisia však nedoporučuje³¹, aby bol robený pokus sniesť z lietadla čokoľvek, vzhľadom na neprístupnosť miesta, kam sa len v sprievode horolezcov a na lanách môžu dobrovoľníci dostať.

12./ b./ Pokiaľ ide o obeť havárie [,] komisia po vypočítaní horolezcov, členov komisie je tohto názoru: z horolezecko-turistického dôvodu a pretože miestom nehody sú balvany a rokliny [,] kde bez veľkých a nákladných prostriedkov z dola prinesených mrtvoly pochovať nejde; prichádza preto do úvahy, buď spálenie mrtvol na mieste nehody, alebo snesenie mrtvol pomocou provizórneho lanového snášania sriadeného³² troma horolezcami za pomoci vojakov dobrovoľníkov na Sliezsky dom a odtiaľ povozom ďalej.

Komisia navrhuje snesenie mrtvol³³ a ich pochovanie v spoločnom hrobe v priestore naproti Vojenským Srubom³⁴ vo Vysokých Tatrách. Podrobnosti tohto návrhu sú uvedené v prílohe.

Dodatkom hlásim, že pyrotechnik komisie rtm.pech. Snežiar Štefan peš. pl. 7 zistil: Na mieste havarovaného lietadla nenašli³⁵ sa žiadne použiteľné zbrane a munícia. Našiel 16 ručných granátov, 23 kusov 2 cm strel, 4 plné zásobníky značne zdeformované [,] strelivo do automatu, 232 nábojov v pásoch do guľometu, ktoré bolo čiastočne žiarou opálené a zhrdzavelé.

Uvedenú muníciu na mieste zneškodnili trhacími náložkami.

Väčšie množstvo ruč. granátov a streliva bolo, privedené k explózii hneď pri katastrofe.

./.

²⁷ Správne „upínacie pásy“.

²⁸ Správne „enormné“.

²⁹ Správne „nájdený“.

³⁰ Správne „30. VIII. 1945“.

³¹ Správne „nedoporuča“.

³² Správne „provizórneho lanového znášania zriadeného“.

³³ Správne „znesenie mrtvol“.

³⁴ Správne „Vojenským Zrubom“.

³⁵ Správne „nenašli“.

Medzi balvanmi sa ešte nachádzajú jednotlivé roztratené náboje do pušky a automatu.

po (!)

Zpráva o leteckej nehode bola prečítaná schválená a podpísaná.

Poprad, 14. septembra 1945.

por. E r t l M ó r i c v.r.

.....
pobočník, člen, zápis.

Dr. Hoffmann v. r.

.....
lekár

rt. Koš ť á l M i k u l á š v.r.

.....
tech. člen

rtm. S n e ž i a r Š t e f a n v.r.

.....
pyrotechnik

rt. P á l e š J u r a j v.r.

.....
fotograf

práp.ašp. P a v e l i c a V o j. -v-r.

.....
horolezecký vodca

strážm. M e s s e r s c h m i d t v.r.

.....
pomocník horolez. vodcu

pplk. S o j č e k v.r.

.....
predseda

Letecký náhradný pluk 4
v e l i t e ľ s t v o

Poprad, dňa 5.augusta 1946.

Za správnosť odpisu:

por. let. Š u l c D r a h o m í r:

(vlastnoručný podpis)

Dokument č. 4

Náhradné teleso 4. leteckej oblasti
veliteľstvo

O d p i s !

K čís.: 849 / Dôv. 1945.

Identifikácia mrtvol.

Mrtvola čís. 1. : Komisiou nájedené (!) doklady: v peňažnej taške mal uložený zápisník z červeného plátna s nadpisom: “O veľiké vlastenecké válce Sovietskeho Svazu“: oblaku³⁶ s nadpisom “ Oščadna knižka“ pravdepodobne vkladná knižka. V zápisníku mal 3. listy. Podľa zistenia z listov a poznámok ide pravdepodobne o Volýnskeho Čecha. V zápisníku je asi 3 krát uvedené meno Václav Štastný [,] z čoho sa dá súdiť, že ide o Štastný Jozefa, ktorého meno je uvedené v sozname patriacom k mrtvole čís.8. Vel.del. oddielu. Ďalej boli uložené v zápisníku dva listy ruskej poľnej pošty adresované na meno: Šťastná Oľga, Hrušovina Česká, pblast³⁷ Rovno v Západnej Ukrajine. V liste je oslovenie “ Drahá mamička a sestra“.

V dokladoch mrtvoly čís.1 nebola, najdená žiadna úradná legitimácia, podľa ktorej by sa bezpečne dala zistiť identita mrtvoly.

Mrtvola čís. 2 : V osobných dokladoch najdená legitimácia vydaná čs.voj. jednotkou v SSSR dne 7.dubna 1944 na meno vojak Novák Vladimír, kmeň. čís.8.113, podpísaná poručíkom Pfliegelom. Okrem legitimácie najdené boli medzi dokladmi asi dva silne premočené listy písané češtinou. Slovenská modlitebná knižka vydaná MNO Slov. armády v roku 1941. Na blúze mrtvoly bol najdený parašutistický odznak príslušníka čs. paradesantnej brigády v SSSR.

Mrtvola čís. 3.: Komisiou bolo zistené podľa doštinkcii na rameni, že ide o desiatnika. U mrtvoly najdená legitimácia čs. jednotiek v SSSR boli silne spálená. Predsa sa však dalo zistiť, že ide o slobodníka Vontorčík Alojza, nečitateľného kmeňového čísla. Legitimácia má číslo 2.155. Toto číslo však podľa strany úradných záznamov bolo opravené na číslo, ktoré je nečitateľné. Ďalší zápis v úradnom zázname je menovaný povýšený na desiatnika, dátum povýšenia je nečitateľne, ale oba záznamy sú podpísané poručíkom Pfliegelom.

Mrtvola čís. 4.: Neidentifikovateľná, nakoľko neboli najdené žiadne osobné doklady. Výstroj na 80% spálená, gombíčky s mečmie (!) však jasne dokazujú, že ide o príslušníka čs. zahraničnej jednotky.

Mrtvola čís. 5.: Bola nájdená zachovalá vojenská legitimácia čís.7.116 vydaná čs.vojenskou jednotkou v SSSR na meno slob. Koloman Butyka, kmeň.čís.5.771. Na strane úradných záznamov bol menovaný povýšený na desiatnika dňom 7.3.1944, potom na čatára dňom 1.6.1944. V dokladoch menovaného sa ďalej nachádza: Československý kalendár na rok 1943 vydaný čs.informačnou službou v New Yorku USA; ďalej voj. Slovenská modli-

³⁶ Správne „obálku“.

³⁷ Správne „oblast“.

tebná knižka, rusky písaný list neznámeho dievčaťa písaného menovanému a časť pátričiek. Na blúze menovaného boli zistené dištinkcie čatára. Na blúze boli tiež zistené dva parašutistické odznaky, jeden Sovietsky a jeden Československý. Oba tieto odznaky sú k dokladom pripojené.

- 2 -

Mrtvola čís.6. : Nájdená u neh³⁸ legitimácia vystavená čs. vojenskou jednotkou v SSSR čís. 7.112 na meno desiatnik Danielik František, kmen. čís. 5.776. Na strane úradných záznamov je zápis o povýšení na čatára dňa 7.3.1944. Ďalej boli nájdené u neho:čs. kalendár na rok 1943 vydaný čs. informačnou službou v New Yorku USA, ďalej modlitebná knižka "Svätá hodina" vydaná saleziánmi vo Sv. Benediku. Konečne na blúze má čs. parašutistický odznak, ktorý k dokladom prikladám. Na blúze mal čatárske dištankcie³⁹.

Mrtvola čís.7. : Nemal u seba žiadne doklady [,] avšak khaki uniforma a gombiček s mečmi a čatárskych dištinkcií ide zrejme o čatára, príslušníka čs.voj. jednotky v SSSR.

Mrtvola čís.8. : Komisia priamo v odevu mrtvoly nič nenašla, zistila len podľa khaki uniformy, že ide o príslušníka čs. jednotky v SSSR.

Avšak strážmajster Ján Mescherschmid veliteľ NB v St. Smokovci doniesol na PV-Poprad dňa 31.8.1945 o 11.00 hod. doklady [,] o ktorých vyhlásil dňa 11.9.1945 ako člen vyšetrovacej komisie, že ich našiel vedľa mrtvoly čís.8. Ide o tieto doklady: vojenská legitimácia čís. 7.131X (!) vydaná čs.voj. jednotkou v SSSR dňa 6.února 1944 na meno vojak Blcha Štefan, kmeň.čís.5.770. Na základe dokladu a výpovede sme mrtvolu identifikovali na meno Blcha Štefan.

Mrtvola čís. 9. : Komisia priamo v odevu mrtvoly nenašla žiadnych osobných dokladov [,] len podľa uniformy a gombičiek presne zistila, že ide o príslušníka Ča.

Mrtvola čís. 10. : Komisia priamo v odevu mrtvoly nenašla žiadnych osobných dokladov [,] len jeden vreckový zapaľovač a 4 ruské bankovky. Podľa uniformy a gombičiek s hviezdou a náplečníka presne zistila, že ide o príslušníka ČA.

Mrtvola čís.11.: Komisia priamo v odevu nenašla žiadnych osobných dokladov, len podľa čiastok zhorenej uniformy a gombičiek s mečmi dalo sa zistiť, že ide o príslušníka čs. voj. jednotky v SSSR. Ináč mrtvola bola neidentifikovateľná.

Mrtvola čís.12.: U mrtvoly nájdená bola voj. legitimácia čís. 5.865 vydaná čs. voj. jednotkou v SSSR, ktorá je na 50% zhorená. Podľa vlastnoručného podpisu na legitimácií zistilo sa, že ide o vojaka Červený Juliusa. Ďalej u mrtvoly bola nájdená Slov.voj. modlitebná knižka, v ktorej xxxxxxxxxx na prednej strane je napísané meno Július Červený.

Mrtvola čís.13.: U mrtvoly čís.13 bola nájdená zachovalá vojenská legitimácia čís. 7.141 vystavená šs. (!) voj.jednotkou v SSSR na meno vojak Krško Jozef, branné číslo 5.788. Podľa dištinkcií, ktoré boli u mrtvoly zachovalé, bolo zistené, že ide o slobodníka. V legitimácií na strane úradné záznamy neni jeho povýšenie zaznamenané.

Ďalej boli u mrtvoly nájdené: zápisník vreckového formátu, 4.lístky poľnej pošty. Na dvoch lístkoch poľnej pošty je poštová pečiatka "Žilina – Zvolen". Jeden list [,] v ktorom je oslovenie "Drahý Švagor [" bol písaný v Turč.Sv.Martine dňa 23.9.1943.

Mrtvola čís.1X (!): U mrtvoly čís.14 nebolo komisiou nájdených žiadnych osob-

³⁸ Správne „neho“.

³⁹ Správne „dištinkcie“. Rozumej hodnostné označenie.

ných dokladov, ani podľa spálenín uniformy sa nedalo zistiť [,] o akého príslušníka brannej moci ide, nakoľko je mrtvola v silne ohorenom stave i s výstrojou. Mrtvola je neidentifikovateľná a nie je ani označená spoznávacím číslom na bliške.

Mrtvola čís.15.: Na mieste nešťastia je mrtvola označená bliškou⁴¹ s číslom 14. V zbytkoch odevu bola najdená voj. legitimácia vystavená čs.voj.jednotkou v SSSR. Legitimácia je ohorená, na ľavej strane je čitateľné len slovo "slobodník a 6.824", v rubrike hodnosť a

./.

- 3 -

branný pomer. Na pravej strane v ruskom znení je čitateľné len koniec krstného menaišek /: od slova František:/. Na strane úradných záznamov je zápis o povýšení na desiatnika 7.3.1944 a povýšený je na čatára 1.7.1944. Ďalej bol u mrtvoly najdený čs.voj.kalendár na rok 1943 vydaný čs. informačnou službou New York USA. Strana popisujúca majiteľa kalendára je jasne čitateľná a sú na nej uvedené tieto údaje: Holek František, číslo legitimácie 7.119, hodnosť: čet., úvar: 2.čs.samost. brigáda v SSSR, narodený dňa: 31. mesiaca: VII, r.21 v Čataj, okres: Modra, zem: Slovensko, štát:ČSR, výška tela:172, číslo topánok:41, číslo košele: 39, číslo goliera: 39, váha:64 kg, moj otec sa menuje: František, moja matka sa menuje: Bernardína, rodená: Krajčovičová, ich adresa: Veľké Leváre, mená mojich súrodencov: Štefan, Júlia, Štefania, Bernard/ina/. V tomto kalendári na strane 74 má chronologické zápisy datované 5.septembra 1944 obsahujúce údaje o výkone jeho služby u 2.čs.samostat.brigády v SSSR od Proskupova⁴² cez Tarnopol, Zborov, Przemysl, dedinku Ostrov až po Sanok. Na strane 80. zaznamenávam, že on s ostatnými bude odvezený lietadlom na Slovensko.

Pri legitimácii a kalendári na ohorenom náprsnom vrecku bol nájdený čs. parašutistický odznak.

Podľa hlásenia strážmajstra Jána Meserschmida, veliteľ NB v Starom Smokovci ako člena vyšetrojúcej komisie, našiel pri menovanom ešte tieto osobné doklady:

Slovenská modlitebná knižka s menom majiteľa: desiatnik Holek František, narodený 31.7.1921 v obci Čataj, okres Modra, príslušný tamtiež, meno otca František, rodné meno matky Bernard Krajčovičová, materinská reč Slovenská, zamestnanie správca liehovaru, stav slobodný, náboženstva rím. kat., adresa rodičov František Holek, strojník, Veľké Leváre, kmeňové teleso a branné číslo Del.pluk 1-21/27613/42. Okrem toho je tu vreckový kalendár na rok 1943 roľníckej vzájomnej pokladnice, kde slob. František Holek okrem služobných údajov, kde v slov. armáde slúžil uvádza, že dňa 31.októbra 1943 padol do zajatia, s čím sa skončila jeho služba v Slovenskej armáde. Toto zaznamenal na prvú stránku kalendára na ruskej stepi dňa 7.11.1943.

Zápisky v kalendári svedčia o veľmi inteligentnom vojakovi, ktorý chronologicky zaznamenával rôzne údaje od 29.10.1943 do 31. dec. 1943, tieto zápisky sú v zadnej poznámkovej časti. V kalendárnej časti má úryvkovité záznamy od 31. októbra 1943 do konca roku a potom v prečíslovanom kalendári od nového roku 1944 (!) až do 17. mája 1944.

V dokladoch týchto bolx najedný (!) akysi xxxxx soznam Veliteľstva delostreleckého oddielu. Soznam je datovaný dňom 21. 9. 1944 a obsahuje 16 mien pod jednotlivými poradovými číslami bez označenia hodnosti.

Sú to: Pfliegel Ladislav, Butyka Koloman, Holek František, Rusnák Peter, Řeha Oldřich,

⁴¹ Rozumej „pliešok“.

⁴² Správne „Proskurova“.

Hireš Pavel, Blacha Štefan, Vontorčík Alojz, Svoboda Jozef, Novák Vladimír, Hambálek Kazimír, Černohub Oldřich, Danielik František, Šťastný Jozef, Červený Julius, Krško Jozef. Ďalšie rubriky soznamu ako funkcia, počet skokov a poznámka nie sú vyplnené.

Mrtvola čís.16.: Na tejto mrtvole boli komisiou zistené dištinkcie desiatnika, odev khaki a gombičky smečmi. Ináč žiadne doklady z mrtvoly len kosti a silne ohorený odev.

Mrtvola čís.17.: Táto mrtvola je neidentifikovateľná, nakoľko výstroj a kostra je celá spálená a doklady nemá žiadne. Na spopolnenej látke boli najdené dve hviezdy dištinkčné, 5 sipé⁴³ veľké. Ide teda asi o dôstojníka.

Mrtvola čís.18.: Na tejto je celá výstroj spálená, zachoval sa len kúsok blúzy s náplečníkom, s modrou paspulou na náplečníku a gombička s hviezdou. Od gombičky vedie 4 mm páska dôstojnícka, na ktorej je kovové označenie letcov ČA. Ide teda zrejme o dôstojníka ČA – letca. Na tom istom kúsku blúzy je parašutistický odznak s čís.3000 ČA. Inak mrtvola bližšie neidentifikovateľná.

./.

- 4 -

Mrtvoly čís.19, 20 a 21.: Sú absolútne neidentifikovateľné, nakoľko výstroj na nich je všetka spálená a len podľa úplne obnažených kostier sa dá zistiť, že ide asi o 4 mrtvoly.

V priestore havárie boli najdené ešte ďalšie doklady. Nedá sa však presne zistiť [,] ku ktorej mrtvole patria. Podľa dodatočného vyšetrenia a hlásenia horolezcov je pravdepodobné, že niekto ich od mrtvol odobral a odhodil. Preto mrtvoly v blízkosti dokladov identifikovať na základe tohto není možné.

Sú to tieto doklady:

Pri mrtvole č. 8 boli najdené tieto doklady: plátenné púzdro na písacie potreby s týmto obsahom: knižka vreckového formátu "Bratrství spečetená krví", vojenská legitimácia čs. voj. jednotky v SSSR bez záznamov, zápisník malého formátu [,] v ktorom sú poznámky písané slovensky i česky, písací blok "Rachunki" [,] v ktorom sú záznamy zo dňa 5.11.1944 a 7.11.1944. V tomto zápisníku je uvedený ako veliteľ 1. čety čatár K. J. Butyka, blok na odber proviantu "Karta dostawi", dve poľné knižky ruské "Polevaja knižka", delostrelecký odznak ruský s nadpisom "Vítečný delostrelec", tri lístky ruskej poľnej pošty adresované na meno: Groch Marií V, obec Olšanica, Čudnov Volyn; Černohub Franc, Kijev, ulica Gorkého; Severin Žeka, Lachta, Leningraskaja oblasť; členovská legitimácia komunistickej strany čís. 5948299, vystavená na meno Černohub Oldřich František, narodený 1920, vstup do strany december 1943; vojenská legitimácia čís. 9.013 vystavená čs. voj. jednotkou v SSSR na meno Černohub Oldřich František, vojín, br. čís. 7.192. Vreckový kalendár s poznámkami a poznámkový blok "O veliké vlastenecké válce Sovietského Svazu" v ktorom na druhej strane je napísané meno "četár Butyka Koloman, veliteľ 1. čaty".

Nad mrtvolou čís.8 asi 10 m severozápadne bola najdená kožená náprsná taška s takýmito dokladmi: ruský korešpondenčný lístok poštový adresovaný na meno: Borodina Stepanu D.../ďalej nečitateľné/, Kijevskaja oblasť; výplatná knižka dôstojníckeho sboru ČA; legitimácia 6 sväzového Leninského komunistického sväzu mládeže, vystavená na meno Borodina Štepan Dimitrijevič, rok narodenia 1920, dátum vstupu do VLKSM marec 1938 a legitimácia palubného mechanika /ruská/ druhej triedy, vystavená na meno Borodina Stepana Dmitrovič.

Dňa 31. augusta 1945hlásil na PV-Poprad technický úradník fy. Svit Brož Ludevít, že na

⁴³ Správne „cipe“.

výlete dňa 29.8.1945 spolu s Jánom Javorníkom a Ľudevítom Horváthom zamestnancom fý. Svit zistili o 13.00 hod. na Zadnom Gerlachu vo výške asi 2.600 m havarované lietadlo ruského pôvodu. Počet mrtvol odhadli asi na 8 /osem/, ktoré sú rozhádzané v okruhu 100 m a že sú v čiastočnom rozklade. Jednu mrtvolu zistili v kombinéze /asi vraj pilot/ ostatní v plášťoch farby khaki s gombíkmi s mečmi.

Menovaný Brož dodal na PV Poprad červenú vojenskú lefitimáciu⁴⁴ 7.138 vystavenú čs. voj. jednotkou v SSSR, datovanú 6. února 1944 a znejúcu na meno voj. Híreš Pavla kmeň. čís.5.782. Na ďalšej strane legitimácie “úradné záznamy“ je zápis o povýšení na slobodníka dňa 1.4.1944 podpísaný podľa neskoršieho zistenia asi poručíkom Pfliegelom. Túto legitimáciu našiel menovaný Brož na mieste vid' náčrtok.

K tejto lexitimácií (!) bol súčasne pridaný: dopoly spálený kalendár vydaný čs. zahraničným nezistiteľným úradom. V kalendári sú zreteľné zápisky rádiotelegrafistu.

Ďalej je priložený vojenský ruský kalendár vreckového formátu na rok 1944 s obrazom Stalina. V ňom je adresa “ vojak Červený Julius [,] Malé Topolčianky [,] O. Zlaté Moravce, číslo aftomatu 465“ konečne je priložený blokový zápisník s mnohými súkromnými zápisami, slovenskými

- 5 -

i poľskými súkromného rázu.

Komisia je toho názoru, že doklady znejúce na meno Híreš Pavel, patria k mrtvole čís.196, lebo na uniforme tejto mrtvoly boli nájdené dištinkcie desiatnika.

Ruský kalendár s adresou vojak Júliusa Červený patrí k mrtvole čís. 12 identifikovanej už podľa dokladov u nej nájdených.

Poprad, 13. septembra 1945.

por. E r t l Móric v.r.

.....
pobočník, člen a zápis.

Dr. Hoffmann v. r.

.....
lekár

rt. Košťál Mikuláš v. r.

.....
techn. člen

rtm. Snežiar Štefan v. r.

.....
pyrotechnik

rt. Páleš Juraj v. r.

.....
fotograf

práp.ašp. Pavelica Voj. v.r.

.....
horolezecký vodca

strážm. Messerschmidt v. r.

⁴⁴ Správne „legitimácia“.

.....
pomocník horolez. vodcu

pplk. Sojček v.r.

.....
predseda

Letecký náhradný pluk 4
veľiteľstvo

Poprad, dňa 5. augusta 1946.

Za správny odpis:

por. let. Šulc Drahomír:

(vlastnoručný podpis)

Dokument č. 5

Náhradné teleso 4. leteckej oblasti
veliteľstvo

Odpis!

K čís.: 849 / Dôv. 1945.

L e k á r s k y n á l e z .

Mrtvoly nájdené pri havarovanom lietadle na Zadnom Gerlachu vo Vysokých Tatrách vykazujú pokročilé zmeny hniloby. U mrtvol boli nájdené len zhnilé zbytky svalstva a kože bez vnútorných orgánov, väčšinou len holé kostry. Na základe týchto posmrtných hnilobných zmien a vzhľadom na poveternostné pomery vo výške Západného Gerlachu /: 2630 m:/ môžem ako pravdepodobnú dobu uplynulú od času havárie určiť okolo 10 – 12 mesiacov. Tieto zmeny znemožňujú podrobný popis a tým identifikáciu jednotlivých mrtvol.

Identifikácia⁴⁵ bola prevedená na základe nájdených vojenských legitimácií, odznakov, hodností atď. na rovnošatách mrtvol. Zmeny na všetkých kostrách mrtvol a to mnohonásobné zlomeniny svedčia o prudkosti nárazu a dosvedčujú, že smrť u všetkých nastala okamžite následkom ťažkého pohmoždenia vnútorných orgánov, zlomenia spodiny lebečnej a pohmoždenia orgánov dutiny hrudnej a brušnej. Veľká časť mrtvol vykazuje aj znaky po spálení a to zbytky spáleného svalstva, kože a tiež spálené zbytky⁴⁶ rovnošiat a legitimácií.

Tieto zmeny nastaly⁴⁷ po smrti nájdených obetí havárie.

Poprad, 12. septembra 1945.

⁴⁵ Správne „identifikácia“.

⁴⁶ Správne „zvyšky“.

⁴⁷ Správne „nastali“.

Videl:
Veliteľ náhradného telesa 4.
leteckej oblasti
pplk. let. Sojček Karol
pplk. Sojček v. r.

Dr. Ernest Hoffmann
štát. obvodný lekár:
Dr. Hoffmann v. r.

Letecký náhradný pluk 4
veľiteľstvo

Poprad, 4. augusta 1946.
Za správny odpis:
por. let. Šulc Drahomír:
(vlastnoručný podpis)

Dokument č. 6

Posádkové veliteľstvo
P o p r a d

O d p i s !

----- Poprad, 24. júl 1946.

Čj.: 602 / pos. 1946.

Vec: Pohreb obetí let. havárie
zo Slov. nár. povstania na
Zad. Gerlachu – smernice.

Dostane podľa rozdeľovníku !

Dňa 28. júla 1946 o 16.00 hodín koná sa v obci Gerlachov pod Vysokými Tatrami pohreb 24 príslušníkov 2. československej paradasantnej brigády v SSSR zahynuvších pri nehode lietadla, ktoré za Slovenského národného povstania r. 1944 havarovalo na Zadnom Gerlachu vo výške 2630m. Pozostatky obetí sa len v týchto dňoch podarilo zachrannej výprave horolezcov sniesť k uloženiu do matky zeme. Pohreb sa koná s príslušnými vojenskými poctami, za prítomnosti vojenských a civilných zástupcov.

Oznamujeme mená šestnástich zahynulých. Sú to:

npor. Pfliegel Ladislav
čat. Holec František
čat. Butyka Koloman
čat. Danielik František
des. Vontorčík Alojz
des. Hireš Pavol
slob. Krško Jozef
voj. Blcha Štefan

voj. Červený Július
 voj. Novák Vladimír
 Šťastný Václav
 Rusnák Peter
 Reha Oldřich⁴⁸
 Svoboda Jozef
 Hambálek Kazimír
 Černohub Oldřich

Okrem týchto zahynuli traja príslušníci ČA a to letecký mechanik Borodinja Stepan Dmitrovič, ďalej jeden poddôstojník a jeden vojak menom nezistený.⁴⁹

Konečne medzi obeťami nehody lietadla sú piati, ktorých totožnosť nemohla byť vôbec zistená.⁵⁰

Doposiaľ sú známe tieto adresy príbuzných:

Anna Pfliegelová, Žilina, Slotova 6,
 Ignác Vontorčík, Rišňovce č.d. 104, okr. Hlohovec,
 Butyková, Alekšince, okr. Hlohovec,
 Mária Carachová, Liptovská Revúca č.d.375, okr. Ružomberok,
 Andrej Krško, Košťany n/ Turcom,okr. Turč.Sv.Martin,
 František Holek, Veľké Leváre č. 482, okr. Malacky,
 Štefan Danielik, Skalica, Františkánska 406,
 Martin Hambálek, Pata č. 44,
 Pavol Červený, Malé Topoľčianky, okr. Zlaté Moravce.

Vojenská správa okrem písomného pozvania i touto cestou vyzýva menovaných príbuzných, ktorých adresy sú známe a xxxxxxxxxxxx a príbuzných, ktorých adresy sa dosiaľ nepodarilo zistiť, aby sa zúčastnili na pohrebu.

Opakujem, že pohreb sa koná dňa 28. júla 1946 o 16.00 hodín na miestnom cintoríne v obci Gerlachov. Vlakové spojenie použite do Popradu, odkiaľ tatranskou električkou do stanice Tatranská Poljanka.

Žiadame okresy tatranskej oblasti, aby sa pohrebu zúčastnili⁵¹ v čo najhojnejšom počte, aby sme aspoň týmto spôsobom dali vyraz našej vďaky a

./.

- 2 -

úcty v službách národa a štátu zahynulým hrdinom.

Dostane: Československý rozhlas Košice,

⁴⁸ S Správne „voj. Reha Oldřich“.

⁴⁹ Podľa publikovaných údajov je zrejme, že v prípade neznámych, resp. neidentifikovaných sovietskych letcov išlo o serž. V. T. Petrova a voj. V. P. Gorlova.

⁵⁰ Na základe analýzy doposiaľ publikovaných informácií o havárii sovietskeho lietadla typu Douglas C-47 na Zadnom Gerlachu je zrejme, že medzi piatimi neidentifikovanými telami obeť tragickej leteckej havárie boli por. let. S. V. Jegorov, ppor. let. I. F. Gladkij a por. let. G. V. Solodov. Zostávajúce dve obeť neboli doposiaľ zosobnené. Medzi časťou historickej obce je názor, že v predmetnom lietadle zahynulo len 22 osôb, a nie 24 osôb, tak ako to vyhodnotila čs. vojenská komisia. Pozri: KAMENÍK, Václav. *Lety čs. parabrigády na pomoc Slovenskému národnému povstaniu*. In <http://www.historickykaleidoskop.cz/3-2010/lety-cs.-parabrigady-na-pomoc-slovenskemu-narodnemu-povstani.html>. Toto tvrdenie do určitej miery podporuje aj nejednoznačné konštatovanie komisie v spise „Identifikácia mŕtvol“ z 13. septembra 1945, kde 7-členná komisia pri mŕtvolách 19, 20 a 21 uvádza nasledovné: „...len podľa úplne obnažených kostier sa dá zistiť, že ide asi o 4 mŕtvoly“. Podčiarkol a zvýraznil – P. Š.

⁵¹ Správne „zúčastnili“.

VOJENSKÁ HISTÓRIA

Československý rozhlas Bratislava,
Vojenský útvar 2143 Bratislava,
Vojenský útvar 2274 Bratislava,
Vel. VIII. sboru B. Bystrica,
Ústredie KSTL – L. Sv. Mikuláš.

Posádkový veliteľ:
pplk. let. S o j č e k Karol

:

pplk. Sojček v.r.

Dodatok: VO 4 : Prosím o dodanie zprávy red. Bojovníka a bratislavským denníkom
za účelom uverejnenia.

Rozhlas Bratislava: Prosím, aby táto zpráva bola vysielaná do dňa pohrebu
a Košice denne po denných zprávkach.

Ústredie KSTL: Dávam Vám na vedomosť a prosím, aby zástupca
Ústredia KSTL povedal na pohrebe smútočný prejav.

pplk. Sojček v.r.

Letecký náhradný pluk 4
ve l i t e ľ s t v o

Poprad, dňa 5. augusta 1946.

Za správny odpis:

por. let. Šulc Drahomír:

(vlastnoručný podpis)

Dokument č. 7

Posádkové veliteľstvo

P o p r a d . -

Len pre služobnú potrebu !

Z v l á š t n y

Posádkový rozkaz č. 1.

 Poprad, dňa 27. júla 1946.-

Článok 1. Pohreb obetí let. havárie na zadnom Gerlachu – dispozícia.-

 Podľa nariadenia VO4 čís.53.302/straty 1946 koná sa dňa 28. júla 1946 o 16.00 hod. v obci Gerlachov pod Vys. Tatramy pohreb 24 príslušníkov 2. čís. pd. brigády v SSSR, zahynuvších pri nehode lietadla, ktoré za Slov. nár. povstania v roku 1944 havarovalo na Zadnom Gerlachu vo výške 2.630 m.-

Pozostatok obetí:

1 neznámy dôst. let. príslušník ČA,	
1 neznámy vojak, príslušník ČA,	
letecký mechanik Borodinja Štepan Dmitriovič, príslušník ČA,	
npor. Pfliegel Ladislav ⁵²	čat. Holec František,
čat. Butyka Koloman,	čat. Danielik František,
des. Vontorčík Alojz,	des. Kireš Pavel,
slob. Krško Jozef,	voj. Blcha Štefan,
voj. Červený Július,	voj. Novák Vladimír
Štastný Václav,	Rusnák Peter,
Reha Oldřich ⁵³ ,	Svoboda Jozef,
Hambálek Kazimír,	Č-ernohub Oldřich ⁵⁴ a

konečne päť obetí hav. lietadla, ktorých totožnosť nemohla byť zistená.

Podľa ústných dispozícií náčelníka štábu VO4 s podľa hlavy 8, časti IX, predpisu A-I-1 rozsah, zostavenie a vypravenie voj. pohreb sprievodu určujem takto:

orgánom pos. veliteľa určujem kpt. let. Pecho Jána, LNP-4. Jeho pomocníkmi určujem npor. let. Ertl Mórica, rtm. let. Turna Jozefa a dopravným orgánom rtm. let. v zál. Fekety Jána, všetci LNP-4;

Čestnú rotu o 4 čatách po 21 chlapov a pohyblivý špalier⁵⁵ v počte 36 chlapov dodá PV- Kežmarok;

Voj. hudbu dodá vel. 10 pešej divízie;

Nosičov rakví, krížov a vencov v počte 160 chlapov dodá vel. "Teplica";

Pohrebu sa zúčastnia:

Za MNO brig. gen. Příkryl Vladimír,

za VO-4 pplk. gšt. Polk Elemír⁵⁶ a plk. pech. Manica Branislav⁵⁷,

za vel. 10. p. div. plk. del. Perko Emil a plk. pech. Tlach Jozef.

⁵² S Npor. del. Ladislav Pfliegel, nar. 12. 3. 1918 Varín, zomrel 9. 10. 1944 Zadný Gerlach, pochovaný v Gerlachove.

⁵³ Správne „Řeha“.

⁵⁴ Správne „Černohub“.

⁵⁵ Správne „špalier“.

⁵⁶ pplk. gšt. POLK Elemír, 24. 9. 1905 České Brezovo – 11. 10. 1994 Bratislava. Príslušník čís. brannej moci v rokoch 1927-1939, 1945-1958, slovenskej brannej moci 1939-1944. Účastník národného boja za oslobodenie. Pozri napr.: CSÉFALVAY, František a kol. *Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939-1945*. Bratislava : Vojenský historický ústav Bratislava, 2013, s. 201.

⁵⁷ plk. pech. MANICA Branislav Vladimír, 27. 2. 1894 Tisovec, okr. Rimavská Sobota – 14. 7. 1980 Martin. Účastník 1. svetovej vojny, neskôr príslušník čís. légii v Rusku. Po návrate do ČSR v r. 1920 pokračoval vo vojenskej službe

Okrem týchto zúčastnía sa pohrebu:

gen. konzul. SSSR pán Demjanov,

člen SNR pán Pšenička,

zástupca ONV-Poprad,

zástupca ústredia KSTL a iných úradov a korporácií.

Vojenský pohreb bude vykonaný podľa obradov cirkvi rím. kat. a ev. a.v.

Dispozície, pokiaľ ide o organizáciu [,] priebeh pohreb. obradov, pohreb. sprievod a úkony na cintoríne boli vydané ústne orgánovi pos. veliteľa, resp. jeho pomocníkom a veliteľovi čestnej roty.

- 2 -

K tomu nariadujem:

veliteľ LNP-4 a ISu-8 určia najsilnejšie deputácie dôst.,rtm.,poddôst., a mužstva.

Dopravu vencov a rakví⁵⁸ obstará dopravný orgán rtm. Kékéty nákladnými autami LNP-4 a spoj.perute 4.-

Očakávam vzorné vystúpenie príslušníkov vojska.-

Č e s ť p a m i a t k e z a h y n u l ý c h!

Dostane: Vel. 10. p. div.–Košice, LNP-4, IS-8, MS-5, SO-I/14 práp.pplk.

duch. Lednický Anton, kpt. let. Pecho Ján, veliteľ čestnej roty.-

U k o n č e n é v 16.40.

Zá správnosť: Posádkový dôstojník:

(vlastnoručný podpis)

Posádkový veliteľ:

pplk. let. Karol Sojček. v. r.

až do marca 1939. Po vzniku Slovenského štátu príslušník slov. brannej moci. Od r. 1943 sa zapojil do domáceho odboja, neskôr účastník Slovenského národného povstania. Po prechode na partizánsky spôsob boja najskôr v horách, neskôr sa skrýval v Tisovci, Klenovci, Kokave nad Rimavicou a v Hnušti-Likieri. Po prechode frontu príslušník 1. čs. armádneho zboru v ZSSR. Po oslobodení pokračoval vo voj. službe v čs. armáde až do 1. 8. 1949, keď ho v hodnosti brig. gen. preložili do výslužby. Pozri napr.: CSÉFALVAY, Vojenské osobnosti, ref. 56, s. 159-160. Bratislava : Vojenský historický ústav Bratislava, 2013, s. 159-160.

⁵⁸ Správne „truhiel“.

